

موجب خود نباید حقوقی باسم دیگر دریافت کنند و باید حقوقشان در عرض موجب محسوب شود .

آقا حاج امام جمعه - شما اشخاص را که انتخاب کردید برای این بود که قوانین بصورت قانونی نوشته شده بمجلس بیاورند ولی برای این بودجه باید بعضی اشخاص عالم مربوط انتخاب شوند برای اینکه نظریات خود را نموده و بمجلس بفرستند چون بودجه های دیگر هم بمجلس می آید بودجه وزارت داخله هم خیلی اهمیت دارد و باید کمیونی معین شود که این بودجه را تنقیح نموده بمجلس بیاورند .

آقا سید حسین - موضوع! الرجناب رئیس این بود که این قانون رجوع بکمیسیون ماله شویبا کمیسیون جدیدی انتخاب شده و بنا بر رجوع شود و خوب است در این مسئله رای گرفته شود که دیگر آنقدر سعیت نشده و از موضوع خارج نشوند .

دکتر ولی الله خان - چون بنیای مجلس همیشه باید از روی قانون باشد لهذا عرض میکنم که باید شعبه از کمیسیون ماله منسب شود که بودجه وزارت خانه ها با آنجا رجوع شود زیرا که کمیسیون ماله غیر میمده از دخل مملکت و این کمیسیون خبر میمده از خرج مملکت پس نباید بودجه وزارت خانه ها بجائی رجوع شود که از دخل مملکت غیر ندارد چون در سایر ممالک دو قسم بودجه مملکت را تصفیه مینمایند یکی اینکه اول دخل را ملاحظه کرده و بعد خرج را از روی آن معین مینمایند بعضی جاه اول خرج را معین مینمایند و مقابل آن از هر جا هست دخل را فراهم میآورند و چون مانده در عهد ترقی مستقیم بقیه بنده ما باید خرج را از روی دخل معین نمائیم لهذا نباید بودجه های وزارت خانه ها بکمیسیون دیگر رجوع شود که از دخل مملکت غیر نداشته باشد بلکه باید بطوریکه عرض کردم شعبه از کمیسیون ماله منسب شود و تمام بودجه ها با آنجا رجوع شود زیرا که کمیسیون ماله از دخل مملکت اطلاع دارد این کمیسیون هم باید در خرج مملکت راه معین نماید

آقا سید حسن قلی زاده - این مسئله امر موضوع بحث قرارداد است بنظر بنده خوب می باشد اینکه گفته شد موضوع این است که رجوع بکمیسیون ماله شود یا بکمیسیون تنقیح لوایح بنده عرض میکنم که کمیسیون تنقیح لوایح نمیتواند این کار رسیدگی کند بلکه او برای همان لایحه قانونی که در اول باور رجوع شده بود تشکیل شد اگر لایحه قانونی دیگر بمجلس بیاید باید برای او کمیسیون دیگر انتخاب شود و دیگر اینکه تمام بودجه ها باید رجوع بکمیسیون ماله بشود و اعضای کمیسیون ماله باید دو قسمت شوند یک قسمت برای رسیدگی بجمع و خرج مملکت و بودجه ها یک قسمت دیگر برای مطالب متفرقه و این همه هم خیلی کم است باید زودتر در وزارتخانه ها بکارها رسیدگی کنند .

اسدالله میرزا - همین طور که جناب دکتر ولی الله خان گفتند صحیح است باید بکمیسیون ماله رجوع شود ولی این را هم باید ملاحظه کرد که حقوق اجزاء وزارت خانه ها باید از روی دخل داده شود یا بملاحظه کارها معین بنده این است که حقوق باید بملاحظه مقام کار داده شود و هر گاه دخل ماوائی نباشد باید از جای دیگر محل پیدا کنیم زیرا که هر گاه حقوق کافی داده نشود امورات ادارات معتدل میمانند .

وکیل التجار - عرض سابق بنده راجع بکمیسیون ماله مایه است این طور که آقای تنی زده و آقای دکتر ولی الله خان گفتند باید همه اعضاء

کمیسیون ماله باید از خود و از او سه شعبه منسب شود مخصوصاً بنده از کمیسیون ماله بروس اطلاع دارم که ۱۳ شعبه دارد و این همه ماله کمیسیون ماله مکنفی برای این ترتیب نیست .

رئیس - در باب تکمیل کمیسیون ماله یادداشت شده که روز شنبه قرار داده شود لایحه موضوع بحث در این است که این قانون بودجه وزارت داخله رجوع بکمیسیون ماله شود بنا به (همه تصویب کردند که بکمیسیون ماله رجوع شود)

رئیس - کافذیت از وزارت داخله رسیده محض اطلاع قرائت میشود .

(قریب بمضمون ذیل قرائت شد)
سواد کافذی است که با قانون برای حکام فرستاده می شود چون قانون حکام از مجلس مقدس بیرون آمده و بصدقه میبونی و طیح رسیده لازم بود برای هر یک از حکام و هم چنین از برای نایب العکرمه ها بتوسط حکام نسخ عیدیه فرستاده شود هر گاه ولایات زیاد تر از عده نسخه است از روی صحت اطلاع دهید که فرستاده شود و بر عهد شما فرض است که عمل باین قانون و وصول و پرداخت مالیات بنمائید و چنانچه فتلتی بشود یا نکته از این قانون فرو گذار شود مؤاخذه سخت شده و بموجب قانون در حق شما عمل خواهد شد حکام باید ملتزم شوند که بر طبق قانون رفتار نموده و نکته از این قانون فرو گذار ننمایند

حاج سید عبدالحمین شهشانی - خیلی متشکریم که می خواهید بقانون عمل نمایند ولی با بودن ادارات تکلیف حاکم و تکلیف مردم چه چیز است .

رئیس - در این مسئله هر چه بنظر شما میرسد لایحه نوشته بمجلس بدهید تا مطرح شود حالا قانون انجمن تجارنی باید خوانده شود (در این وقت شروع بقرائت قانون انجمن تجارنی شده)

رئیس - عده پنج نفر از اعضاء کمیسیون ماله که بعضی استعفا داده اند و بعضی از روز اول نکرده اند کم است اذمان و کلا مسیوق باشد در روز شنبه عرض آن ها باید انتخاب شود و دیگر در باب شعبه که از آن کمیسیون باید انتخاب شود که یکی مخصوص بودجه ها و یکی مشغول کار های دیگر شود و دیگر اینکه جناب مجد الفک از کمیسیون هریض استعفا داده اند باید عرض ایشان هم انتخاب شود زیرا که اعضاء کمیسیون هریض تا بحال برای خود رئیس انتخاب نکرده اند درحالی که این خلاف قانون است و باید هر کمیسیونی یک رئیس و یک منشی و یک راپورت دهنده از میان خود انتخاب نمایند دیگر اینکه دونفر بزوکلا که رفته اند یکی جناب احتشام السلطنه و یکی هم محقق الدوله

موضوعشان باید انتخاب شود موضوع بحث هم همین قانون انجمن تجارنی است از کمیسیون خارجه هم دونفر کسر شده یکی آقای دکتر ولی الله خان است که بجهت کثرت کار استعفا داده اند یکی هم خود بنده که دیگر نمی توانم حاضر شوم باید دونفر هم عرض ما دونفر انتخاب شود و دیگر اینکه از اعضاء کمیسیون فوق العاده که بتکمیل نظامنامه داخلی مشغول هستند خواهش میشود اقداموائی بنمایند که زودتر تمام شده و بموقع اجراء گذاشته شود و این هم تلگرافی است از عراق رسیده که بعضی از آقایان و کلا خواهش کرده اند برای اطلاع قرائت شود .

(تلگراف مزبور قریب بمضمون ذیل قرائت شد)
بتوسط حضرت تولا امیر السلطان حضوره مبارک و کلاه مجلس شورای ملی شیدالله اراکانه شرح هرج و مرج و گرفتاری اهالی این شهر البته بنظر آقایان و کلا رسیده و بطوری اینجا گرفتار شده ام که هر چه می خواهم انجمن ولایتی را دایر کنم مفسدین نمی گذارند امید است که بهر طور باشد تشکیل انجمن ولایتی را بنمایم و دیگر اینکه مفسدین اظهار میکنند که پول گرفته ام التزام می دهم هر گاه خودم یا از تأسیس بنده از کسی گرفته باشیم ده برابر پس بدهیم و بعد ما هم اگر کسی شکایتی بنماید همین قدر عرض میکنم که خاطر و کلا محترم مشوش نشود تحقیق کامل فرمایند تا صحت کار معلوم شود (بهرام)

رئیس - این تلگراف مال چند روز قبل است و از آن روز بیستم دوسه تلگراف ترخیص نامه آمد و کوبا انجمن ولایتی هم تشکیل شده

آقا میرزا محمود - چون عقیده آزاد است عرض میکنم که آنجا مانع از امور همان اولاد مرحوم حاجی آقا محسن هستند و نمی گذارند اهالی اینجا آسوده باشند

رئیس - این مطالب راجع بوزارت داخله است و باید اقدام نمایند .

مجلس ختم شد
مذاکرات روز شنبه ۱۶
شهر ربيع الاول ۱۳۲۰
دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز پنج شنبه ۱۴ از آقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند .

رئیس - کافذی از وزارت داخله رسیده محض اطلاع و کلاه محترم لازم است خواننده شود رفته وزارت داخله قریب بمضمون قرائت شد شرحی که در جوف است قانون برای حکام ولایات فرستاده شده ولی خاطر و کلا راه استحضار میسازم که اجرای قانون اسباب ولوازمات لازم دارد که فعلا لوازم آن موجود نیست هر گاه رعایا این قانون را بپذیرند لابد در مقام مطالبه اجرای تمام آن از حکام برمی آید در صورتیکه اسباب اجرا موجود نیست خوب است مدتی معین شود تا اسباب اجرای قوانین فراهم آید .

احسن الدوله - این دستور العمل اداره ایست تا در قانون مجازات مغالفت آن معلوم نباشد آن قانون محال است که مجری شود .

حاجی سید عبدالحمین شهشانی - بریروز که آن رفته و بر داخله را در مجلس مقدس خواندند تمام آقایان گفتند صحیح است حالا دیگر نمی توان آن را رد کرد که یک روزی بیاید تا اسباب کاملاً فراهم شود باید فرستاد و باید بنایشان هم در عمل باشد ولی در خصوص این که بعضی ادارات تشکیل شده و بعضی نشده آنرا باید یک ترتیبی داد تا اسباب اشکل نشود و تأخیر در فرستادن قانون نباید بشود .

آقا سید حسین - اگر این قانون فرستاده شود بعلم عدم مجازات در آن اسباب اشکال خواهد بود و در این مسئله در صورتی میتوان اقدام نمود که تمام ادارات تشکیل یافته و قانون عدلیه بیرون بیاید و تمام قوانین منوط بقانون عدلیه است .

بحر العلوم کرمانی - همینکه قانون از مجلس بیرون آمد باید فوراً در موقع اجرا گذاشت

ولا تمطیل بهیچوجه صحیح نیست این اداراتی را که فعلا ندارند ممالک آنها باشند سایر مواد را اجرا کنند و لا تمویق صحیح نخواهد بود .

اسدالله میرزا - وزیر داخله شورای امجلس کرده اند و اگر بنخواهیم در حواشی صحبت بداریم از موضوع خارج میشویم و این سؤال صحیح است که از برای اجرای قانون موعده باید قرار بدهند مادر بود امر فحلت کرده ایم در این باب در نظامنامه موعده قرار ندادیم و اجرای قانون بواسطه فراهم بودن اسباب از در پایتخت زودتر مجری میشود در جاهای دیگر بعلت فقدان دیر نخواهد شد و امروز لازم است که مابک ماده در این قانون یغزایم که تا چند ماه دیگر تمام آن اجرا میشود و از برای اجرای این قوانین هم مصلح باید باشد و اینکه میگویند در این قانون مجازات نیست آنکه جنسه و جنایت است ربطی بیکام ندارد و آنچه که متعلق بداره است که هست دیگر این حرفها از موضوع خارج است و باید وقت قرار گذارد که تا چند ماه تمام این قانون اجرا میشود

امان الله میرزا - باید بیکام وقت داد و سؤال وزیر داخله هم صحیح است زیرا که حکام باید اشخاص را که لازم است پیدا کنند و بعد مشغول اجرا شوند

آقای میرزا سید حسن - این قانون بصدقه مایبونی رسیده و مدتی است که بموقع اجرا گذارده نشده حال آنکه اگر معطل بگذاریم از برای اینکه ادارات تشکیل شوند اسامی هم بی قانون خواهیم بود و یکی از حقوق سلطنتی اجرای قانون است و بعد از وضع قانون باید اجرا شود اگر نباشد حالا بماند باید آن ماده در قانون اساسی معین کنیم که قانون بعد از وضع وضع مایبونی بموقع اجرا گذاشته می شود .

احتیاط الحکما - اول اینکه امروز نباید این مطلب مداسر کم شود و دیگر اینکه بعضی جزئیات است که با حاکم است مثل تشکیل انجمنها و تعیین نایب الحکومه و ضابطه وغیره لذا حاکم باید آنها را اجرا نماید و آنچه که با وزارتخانهها است باید وزراء مرتب نمایند .

رئیس - چون این مطلب فوق العاده و فوری است باید مذاکره کرد .

آقای شیخ محمد علی - وزیر داخله خوب بود بنویسند که وقت اجرای آن چه وقت است اگر مجلس تصویب میکرد قهواولا باید در لیلش را بگویند پس چیزی را که مانعی دانیم نمی توانیم رد بقبول کنیم مگر اینکه تامل بشود و دیگر اینکه خود هم باید بگوید تا چه وقت می شود این قانون را اجرا کرد

آقای ملاح حسن وارث - فرمایش شاهزاده اسدالله میرزا صحیح است وزیر داخله شورای کرده است باید جواب سؤال داد .

حسام الاسلام - مردم ایران می خواهند داخل در خط قانون بشوند این مطلب مسلم است مردیکه زن گرفت پس از اینکه صاحب اولاد ذکور و انات شد الذکر مثل حظ الانثیین ارث می برند پس هر چیزی در قوه لازم دارد قوه قابله و قوه فاعله تا این دو امر نباشد چیزی حاصل نمی شود پس باید این دو قوه را با هم جمع کرد تا اینکه قانون اجرا شود .

حاج معین التجار - باید شروع در اجرای قانون شود و تا شش ماه قرار بگذارند که تمام اجرا شود .

آقای میر عماد - قانون باید اجرا شود و نباید وقت برای آن فرار داد مگر مواردیکه اسبابش موجود نیست

ادیب التجار - بنده قبل از تشریف فرمائی جناب نظام السلطنه قانون حکام را باصفهان فرستادم و تمام مواد بموقع اجرا گذاشته شد مانی در اجرا ندارد آنهاجا که اسباب نیست هر چه می شود آنها را اجرا کنند .

مستشار الدوله - تعیین وقت منافی با اجرای قانون نیست و همه جا همین طور است ولی تعیین وقت با این نقص لوازمات که امروزه هست تا شش ماه دیگر اگر ادارات بود چه مرتب و منظم نشد آنوقت باز مثل امروز است که موقع اجرا نیست ولی بعد از تعیین پلیس و نظمی بود چه حاکم می تواند اجرا کند پس باید موجبات اجرا را فراهم کرد و باید کمیسیون تشکیل شود که وکلا وزراء موجبات آن را فراهم کرده یا خود وزراء اینکار را بکنند اگر نباشد که حاکم نتواند اجرا کند پس باید قبل از وقت وزیر داخله موجبات و مقدمات آنرا فراهم کند .

صدرالعلمائین - تمام این قانون یکدفعه اجرا نخواهد شد و لازم هم نیست که اجرا شود و هر چه محل ایستاد آن بموقع اجرا گذاشته شود و هر گاه بکامیه محل ایستاد بوده اجرا نشد باید مانع آنرا اظهار بدارند .

آقای حاج امام جمعه - قانون را باید در ظرف یک مدتی اجرا کرد که آن مدت تعیین است تا اینکه ذهن مردم بان آشنا شود و در آن قانون نوشته است که متلا تکلیف پلیس اینست و تکلیف حاکم این در همون نایب الحکومه و نظمی آنها هم که هنوز در مملکت مانیت پس اگر بخواهیم بگوئیم که امروز تمام این قانون را اجرا بکن این غیر ممکن است پس اول باید موضوعات را فراهم کرد بعد حکم را بان بار نمود و در همه جا هست قانون را که وضع میکنند بک زمان اجرائی برای آن فرار می دهند و یک چیز دیگر هم هست که جناب احسن الدوله گفتند قانونیکه باید اجرا شود مجازات لازم است تا مجازات نباشد اجرای قانون معنی ندارد و آنچه کافلهجات که از حکام ولایات می رسد معلوم میشود که آن مجازاتی را که خداوند فرار داده فعلا از میان مردم رفته پس اگر مجازات نباشد حاکم بطور می تواند اجرای قانون نماید .

حاج میرزا ابراهیم آقا - همه چیز باید از مرکز شروع شود خوبست وزیر داخله کادر مرکز مملکت است از اینجا شروع نمایند تا به بیتم در اینجا بطور قانون بموقع اجرا گذارده میشود بعد از اینجا بجای دیگر تا موانع معلوم شود که چیست .

وکیل الرعایا - حمانیتو انیم بگوئیم که اجرا نشود نمیتوانیم بگوئیم تمام یکدفعه اجرا شود اینکه

گفتند این قانون ناقص است نیست آنچه راجع به مجازات مامورین و حاکم است که در قانون هست وقتیکه نظمی را در هر جا درست کردند آنوقت می توانیم اینکار را یعنی اجرای قانون را از حاکم بنخواهیم اینکه می گوئیم تا یکسال دیگر این صحیح نیست اینها تکلیف شخصی حاکم است که باید شروع کند و اجرا نماید اما بعضی ترتیبات و ادارات که اسباب آن موجود نیست آنوقت لازم دارد ولی آنچه از امروز می توان شروع بیان کرد نمی شود معطل نمود

بحر العلوم کرمانی - این قانون کامل و صحیح است و باید اجرا شود وزیر داخله خوبست در کمیسیون با وکلا صحبت کند و وقتی را تعیین کند آن مطلب باید در مجلس همانرا وقت اجرا قرار بگذارند

آقای سید حسین - اگر این طور باشد حاکم مسئول نیست نمی شود او را مردم واخذه فرار داد بجهت اینکه هنوز در ولایات عدلیه نیست همان ترتیبات سابق است اگر نباشد که امروز این قانون بولایات برود و بگوئیم حاکم نمی تواند مالیات بگیرند کسی اطلاعات ندارد امروز که می گویند حاکم نمی تواند مامور بفرستد مثل سابق مالیات بگیرد مالیات می ماند و مجازات هم نیست که اگر کسی مالیات نداد مجازاتش چیست پس قانون راجع می شود بدلیه در این صورت باید وقت قرار نگذارد که قانون عدلیه تا شش ماه یا کمتر پیشتر تمام می شود تا اینکه آن وقت حکام بتوانند اجرا کنند .

آقای میرزا حسینقلی - این قانون را نباید اجرا کرد و بعضی چیزها است در این قانون که نمی شود امروز برای آنها وقت قرار بگذارند باید اجرا شود .

وکیل التجار - قانون برای اجرا وضع میشود و این دستور العمل حکام است جایکه ادارات و نظمی و فراسردان نیست در آنجا باید تکلیف حاکم را تعیین کرد که چه باید بکنند ولی آنچه که دستور است و تکلیف شخصی است باید اجرا و معمول شود .

حاجی سید باقر - قانون باید اجرا شود آنچه که مانع ندارد بطور وجوب تعیینی و آنچه مانع دارد بطور وجوب ترمیمی .

رئیس - بمقیده بنده قانونی که اجرائی شود وقتی لازم دارد حالا این قانون وقت می خواهد بماند .

دکتر ولی الله خان - این نظامنامه حکما چند فصل دارد که چند مواد از آنها راجع بتکلیف شخص حاکم و بعضی دیگر هم تکلیف حاکم است ولی راجع است بر کشی های او ادارات مثل نظمی و عدلیه و مالیه حالا هر جا که آنها نیست او باید بتکلیف شخصی خود عمل کند و ادارات تعیین وقت اجرا از ما وقت خواسته باینکه در تحصیل مقدمات و لوازمات آن باید وزراء بکوشند و باید وزیر داخله حضور داشته باشند که اگر ما بگوئیم تا فلان وقت شاید بگویند کم است پس باید خودشان یا معاون ایشان حاضر باشند تا معلوم شود ولی در خصوص تکالیف شخصی حاکم مانعی از اجرا ندارد .

اسدالله میرزا - ندمتی از حرفها در اینجا زده میشود که دوری است مثل آنکه گفته می شود از وزیر داخله پرسیده شد که تا چند ماه دیگر این قانون مجری خواهد شد ولی آنچه در جهادی دیگر است آنها که قانون می نویسند میگویند این

قانون فلان وقت اجرا میشود ولی حالا می نویسیم اینکه میگویند یک قسمت ایران حالا اجرا شود و یک قسمت بماند این لاعلی التعمین است باید کمیسیونی معین کرد که معلوم شود کدام مواد آن قابل اجرا هست کدام نیست و مقیده بنده اینکه باید وقت اجرای تمام قانون را معین کرده اجرای یک ماده آنرا .

وکیل التجار - آنچه راجع بخود حاکم است باید اجرا شود آنچه راجع بادارات است البته موقوف است بتشکیل آنها .

آقای شیخ محمد علی - لفظ قانون در این مملکت لفظی است جدید و بنظرشان خیلی غریب می آید و نمیخواهند که عمل نمایند همان طور که سابق حکومت میکردند حالا هم میخواهند همان طور باشد اگر نباشد که شام در این جا وقت قرار بگذارند شتر گاو پلنگه میشود از یک طرف مقصر بست می رود میگویند مملکت مشروطه بست نیست از طرف دیگر هم قانونی که نیست حکام آنچه که می خواهند ظلم میکنند پس باید آنچه که امروز راجع بوزیر داخله است اجرائی بدارد و آنچه که نسبت از قبیل تشکیل ادارات آنرا هم در صدد تشکیل براینند .

اسدالله میرزا - اینکه می گویند مواردی که راجع بخود حاکم است بنده عرض میکنم که در این قانون چیزی که مهم باشد راجع بیکام نیست و تمام راجع به ادارات است و تا ادارات نباشند حاکم نمی تواند قانون اجرا کند .

آقای میر عماد - ظاهراً وزیر داخله تمام مواد را لازم الاجری میدانند پس باید یک وقتی را معین کرد که تمام مواد اجرا شود .

حسام الاسلام - وقت لازم است از برای اجرای قانون چنانچه برای اجرای قانون انطباعات وقت داده شد پس خوبست تا چهل روز وقت داده شود که اجرا شود .

مستشار الدوله - وقت لازم است ولی بعضی مواد دو ماه و بعضی مواد تا سه ماه و بعضی مواد بیشتر مدت لازم دارد که اجرا شود خوبست و وزراء خودشان موادیکه فوراً میشود اجرا کرد یا موادیکه مدت لازم دارد معین نمایند .

آقای میرزا افضل علی آقا - چون قانون فعلا دست مانیت نمیتوانیم فعلا معین کنیم که چقدر وقت لازم دارد و باید همانطور که گفته شد کمیسیونی نموده معین نمایند .

احسن الدوله - من که دیگر خسته شده ام قانونی که شش ماه است بصدقه رسیده تازه وقت برای اجرای او می خواهند و اگر کمیسیون معین شود شش ماه دیگر طول می کشد و هر روز مارا باین طرف و آن طرف میگردانند و چندی برای اجرای قانون معطل بمانند

لسان الحکما - مطلب صحیح این است که باید کمیسیون کرد و مواد قانون را تفکیک نموده بدقت معین کرد .

رئیس - تعیین مدت را لازم می دانید یا غیر (جمع) گفتند لازم است و جمعی گفتند لازم نیست .

آقای حاج امام جمعه در اینکه قانون دو قسمت است یعنی یک قسمتی حالیه ممکن الاجراست و یک قسمتی وقت لازم دارد که حرفی نیست پس باید کمیسیونی

معین شود تفکیک شود .

امان الله میرزا - تعقیب این مطالب با وزیر داخله است و با ما و این مذاکرات فایده ندارد .

مخبر الملک - وزیر داخله باید سکوتی که اجرای این قانون چه موانع دارد و مدال بدارد چه قسمتش را فوراً میشود اجرا کرد و چه قسمتش وقت لازم دارد و چقدر مدت لازم دارد تا مجلس تصویب نماید والا تعیین وقت وظیفه مجلس نیست و این مذاکرات بی فایده است .

آقای شیخ محمد علی - تا سلف میخورم از اینکه وزراء قانون عمل نمیکند همینطور که جناب مخبر الملک فرمودند باید وزیر داخله معین نمایند که فلان مواد امروز اجرا میشود و فلان مواد تا شش ماه یا هشت ماه دیگر پس وزیر داخله باید به تکلیف خود رفتار نماید و مانی جهت وقت خود را توضیح مینمایم

حاجی معین التجار - چه وزیر داخله معین کند چه کمیسیون فرقی نمیکند و این قانون نتیجه یکساله مجلس است آنچه که ممکن الاجراست فوراً باید اجرا شود آنچه که موضوعش معین نیست از قبیل ادارات پلیس یا فراسردان باید مرتب نمود و اجرا کرد و منافات ندارد که از وزیر داخله سؤال شود که این ادارات تا چند وقت دیگر مرتب خواهد شد

اسدالله میرزا - بنده عرض میکنم که حق وزیر داخله بوده که این کار را رجوع بپس کند و وقت نخواهد و ما آن وقت که قانون وضع کردیم باید بهینیم چقدر مدت لازم دارد و در قانون ماده معین کرده باشیم که بعد از چند مدت قانون باید اجرا شود و حالا هم باید یک کمیسیون مرکب از چند نفر وکلا و وزراء معین شده مواد قانون را تفکیک نموده و آنچه را که مدت لازم دارد مدت معین نمایند .

آقای سید مهدی - قانون باید حتماً اجرا شود منتهی آن موادیکه مانع دارد بماند بعد از رفع مانع اجرا شود و آن موادیکه مانع ندارد باید فوراً اجرا شود .

مخبر الملک - باز عرض میکنم که اجرای قانون با وزیر است بطی بمجلس ندارد اگر ما بگوئیم حتماً باید امروز مجری شود آن وقت یک مخارج فوق العاده پیدا میشود که از قوه امروزه خارج است و اگر وقت معین کنیم شاید بگویند ممکن نیست که باین زودی مجری شود پس باید وزراء خودشان اگر میخواهند کمیسیون کنند بکنند و اگر نمی کنند بکنند بهر حال ربطی بمجلس ندارد

آقای شیخ محسن خان - بنده عرض میکنم ما نمی توانیم وقت معین نماییم و این تکلیف خود و وزارت است و این که رجوع بمجلس کرده اند برای ظفره از اجرای قانون است و تکلیف مجلس هم تعیین وقت نیست .

آقای میرزا مرتضی قلیخان - آنچه گفته شد گمان میکنم معنائی منافات باینکه دیگر نداشته باشد در این که قانون که بصدقه رسید فوراً باید اجرا شود حرفی نیست ولی معنی اجرا باید معلوم شود مثلا کسی که قصد حج کرده از همان ساعت مشغول بر رفتن میشود ولی تا بیکه برسد شش ماه طول دارد قانون را هم کم کم باید شروع باجرائش کرد تا آن کلاوازمات و مقدمات آن حاصل شود و تا لوازمات کاملاً حاصل شود اقل شش ماه طول دارد .

وکیل التجار - بنده میخواهم بدانم که این تغییر مسلک باین زودی از کجا پیدا شد بریز در کافذی که بیکام نوشته شده بود نوشته بودند نکته از اجرای این قانون فرو گذار نشود و امروز برای اجرائش وقت خواسته اند بهر حال این که جناب مخبر الملک فرمودند صحیح است و ترتیبات را خود وزراء باید معین نمایند .

مستشار الدوله - این که میگویند بریز روز آن طور و امروز اینطور نوشته شده است برای توضیح عرض میکنم که این کافذ هم با همان کافذ بمجلس آمده بود ولی بملاحظه این که چندان اهمیت ندارد در مجلس قرائت نشد بعد هیئت رئیسه تصور کرد که خالی از اهمیت هم نیست لذا گفتند بمجلس بیاید و گمان میکنم که هیئت رئیسه خوب تصور کرده اند چنانچه می بینیم یک ساعت و نیم است در این باب گفتگو میشود

حاج میرزا علی آقا - در سابق وزیر و حاکم یک معنی داشت و حالا یک معنی دیگر دارد حالا وزیر و حاکم کسی را میگویند که قانون را با او دادند اجرا نمایند و اگر مانع هم دارد باید اظهار کند و اگر اینطور نباشد نمیتوان او را حاکم یا وزیر گفت .

آقای شیخ محمد علی - این پارلمان نباید از طرف وزراء دلیل تراشی کند باید برای ملت کار کند و آنچه مانع اجرای قانون است امروزه طبیعت استبداد است و الا مانع دیگر ندارد و اگر مانعی دارد باید خودشان اظهار و مدلل بدارند .

آقای سید علی نقی - موافقان باید هر قدر ممکن است فوراً اجرا شود و این اندازه مباحثه بیجهت است .

آقای شیخ ابراهیم - هر کس این نظامنامه حکام را خوانده است می داند که نیشود فوراً تمامش را اجرا کرد و مدت لازم دارد .

حاج محمد تقی - آن وقت که مرحوم امین السلطان حیات داشت چقدر اسرار میکرد که قانون وزارت داخله را تمام کتب تا فوراً بموقع اجرا گذارده و ولایات منظم شود و الا تقریباً چهار ماه است قانون وزارت داخله صحه شده و تا زودت میخواستند و باید چند ماه دیگر هم معطل شد .

رئیس - روز شنبه وزیر داخله می آیند بمجلس همانروز این سؤالات از ایشان میشود و اینهم لایحه ایست شاهزاده اسدالله میرزا نوشته اند قرائت میشود (لایحه مزبور قریب بمضمون ذیل قرائت شد)

از قرار اخبار متواتره انقلاب وحشت انگیز در بیله سوار ایران رخ داده و تصادف بین سربازان روس و تبعه ایران واقع شده چند نفر مقتول و خانهها سوخته شده زنان و اطفال در گمگم خانه و غیره متعصن و فریاد الامان ایشان بلند است بنده در صورت تصویب مجلس لازم میدانم که وزیر داخله و وزیر امور خارجه را اخطار نموده و حاضر شوند که اولاً همین موانع را محض استحضار و کلاً اطلاع بدهند و ثانیاً از اقداماتی که در رفع این غائله و تمهیدی بعمل آورده اند توضیح دهند .

رئیس - روز سه شنبه وزیر داخله که می آیند وزیر امور خارجه هم احضار شوند که در این مسئله توضیح دهند .

این لایحه در باب عمل ضرابخانه است که بنا برده

نفر از و کلا اعضاء کرده اند قرائت نمود قرائت شد
قریب باین مضمون که آیا ضرابخانه اداره شود بهتر
است یا مفاطمه داده شود دیگر اینکه در صورت مفاطمه
باید با اشخاصی معتبر کثرت نمود و دیگر اینکه شرط
شود که از دو کرور بیشتر سکه نزنند و یکسانیکه از
ایشان بیشتر فایده عاید میشود داده شود.

حاج محمد علی آقا - از زمان مرحوم امین
الدوله این گفتگوها بود و قرار شد ضرابخانه بسته باشد
و بوقوع لزوم باز شود و سکه زده شود.

آقا سید حسین - کلیتاً بنا بود دو کرور
نقره وارد شده و سکه شود و از دو کرور هفتصد هزار
تومان سکه شده باقی مانده سیصد هزار تومان و
حالا این گفتگو برای آن سیصد هزار تومان است
و ظاهر او دو کرور دو کرور و نیم میشود و میخوانند
دو کرور و نیم سکه کنند اشخاصی که امتیاز گرفته اند
میگویند هزار تومانی چهل و هشت تومان میدهم
مخارج هم بعهده خود من صاحبان نقره می گویند
هزار تومانی پنجاه تومان بمیدم مخارج بعهده
خود بان وزیر ماله میگوید بان اشخاصی که امتیاز
گرفته اند داد نام رئیس ضرابخانه و صاحبان نقره هم
بآنها نقره نمیدهند.

وکیل التجار - در مسئله امتیاز سکه زدن
دو کرور گذشته و مذاکراتش فایده ندارد حرف در
تفاوت سکه است اما در اصل نقره در اینکه نباید
گذاشت بیش از این مبلغ وارد کنند حرفی نیست و
باید نقره قیتمش از روی اسکناس و منات معین شود
که ضرر بدولت و مملکت وارد نیاید.

آقای میر عماد - مجلس که این امتیاز را نداده
است پس کی داده.

وکیل الرعایا - مراد از این لایحه این است
که ضرابخانه را مفاطمه بدهیم یا نه و عقیده بنده این
است که هیچ اداره را نباید مفاطمه داد بلکه اشخاص
باشرف را باید پیدا کرد و مشغول بکار نمود اما این
ها نقره را به بیست و یکشاهی قبول کرده و چهل و
هشت تومان میدهند و بیش از این هم عمل ندارد و
کسیون در جواب وزیر ماله نوشته است که بهر کس
اطمینان دارید بدهید مین نکرده است بکی باید داد
اما اگر کسی می گوید از عدل صحیح بیشتر از این در
می آید باید بیاید مثال بدارد.

مخیر الملک - این گفتگو معلوم میشود که
بین دو دسته است که یکدسته میخواهند بیشتر سکه
کنند بیشتر میدهند یکدسته میخواهند کمتر سکه
کنند و عقیده من این است که این مطالب موضوع بحث
مجلس نیست باید از وزیر ماله پرسید که چرا بآنها
داده اند و بآنها نداده اند و باید در این باب از او
توضیح خواست.

مؤتمن الممالک - آنچه در این خصوص
از لوائح نوشته اند نمیخواهم عرض کنم ولی عرض
میکم آن کسی که میگوید چرا بان کسی که زیادت
میدادند ندانند معنی این است که زدنی و تقلب
زیادت نمایند و هیچ ممکن نیست که عمل صحیح کنند
و چهل و هشت تومان بیشتر بتوانند بدهند و اشخاصی
که میگویند ما بیشتر میدهم بخیال این هستند که
نقره بیشتر وارد کنند و این خود خرابی مملکت است.

آقای میرزا فضلعلی آقا - همه میدانند که
نقره مقرر بیشتر سکه شود ضرر مملکت بیشتر است
و هر چه در باب مبارک رمضان این داده شده بایمان

قدر سکه شود اما ضرابخانه اداره است که دخل و
خرجی دارد چنانچه یک وقت پانزدهم و دو تومان مخارج
داشت ولی چون دفعه شده حالا بیست هزار تومان
رسیده است و حالا باید معلوم شود که انفره بودن
بهتر است یا مفاطمه اگر اداره بهتر است باید از مدیر ضرابخانه
نوشته گرفته شود که خرج تراشی نکنند و اداره کنند و اگر
مفاطمه بهتر است باید هفتاً مجلس مفاطمه را تصویب
کند و ملاحظه کثرت فایده شود بهر حال یا اداره یا
مفاطمه باید جلوگیری کرد که قلب نشود و زیادی سکه
نکنند.

احسن الموله - در همه جا ضرابخانه اداره
است و بدولت است اما از آنجا که ما از تقبلی هیچ کار
نمیکنیم تا حال ضراب خانه برای دولت هیچ فایده
نکرده و همه شعیبه بوده حالا اگر باز مثل سابق
است همانطور مفاطمه شود و الا جناب صنیع الموله
وزیر با علم هستند و اگر میتوانند باید اداره کنند.

آقای شیخ محمد علی - این حرف کفنان
وزیر با علم است ما نباید در اینجا بگوئیم و نباید حلم
کسی اعتماد کنیم ما اگر وزیر با علم را خلائق ندانیم
احتمال خطا باو که میتوانیم بدهیم و این که میگویند
مجلس امتیاز داده در خارج شنیده بودم حالا معلوم
شد که کسیون یک کافزی نوشته و این را لایحه نیست
که مجلس را متهم میکنند بهر حال اداره مفاطمه باید
و کلا در این باب تأمل نمایند و بعد بیایند مذاکره
نمایند و باید مدانه شود که بزیاده از میزان احتیاج وقت
سکه نشود تا اسباب ضرر گردد چنانچه در مسئله پول
سیاه چه ضرر بان بنام مملکت وارد آمد.

مخیر الملک - این که بنده عضویت کمیسیون
مالیه را قبول نکردم ملاحظه این بود که برادرم وزیر
مالیه بود و این که ریاست مجلس را قبول نکردم ملاحظه
این بود که در برادرم وزیر بودند لکن سبب اسباب
بعضی خیالات برای مردم بشود و طرف داری هم از
کسی نمیکنم و میگویم حق مجلس این است که از وزیر
مستول توضیح بخواهد بیش از این در این خصوص
مذاکره شود.

آقای سید حسن قلی زاده - این جا چند
روزی مذاکره از انتظام داخلی مجلس بود چند روز
هم موضوع مذاکرات معین بود و بعد از هجرت آنهم
نامشده است اما این که این لوائح قبلاً وقت اطلاع
داده شده و بعد به مجلس بیاید تا انتظام باقی باشد ولی
متأسفانه دو هفته است مجلس هیچ انتظام ندارد.

رئیس - موضوع بحث ما همان قانون انجمن
تجارتی بود ولی بعضی از لوائح است که بطور
فوق العاده مجلس می آید و این لایحه راهم یازده
نفر ازو کلا مهر کرده و تأکید کردند که فوراً باید
خوانده شود و موضوع مذاکره نیست فقط محض این
است که آیا رجوع بکمیسیون شود یا نه و روز سه شنبه
هم وزیر داخله و وزیر امور خارجه و وزیر مماله
احضار میشوند برای توضیحات این مطلب مذکور و
موضوع بحث هم همان قانون انجمن تجاری در خصوص
کلاسهای مدرسه فلاحه و کثرت مسو و داشر که
سرا آمده است رسیده و برای اطلاع قرائت میشود.

(مجلس ختم شد)

**مذاکرات روز شنبه
۱۹ شهر ربیع الاول ۱۳۲۶
دارالشورای ملی**

خلاصه مذاکرات روز شنبه ۱۶ را آنامبرزا
مرضی قلی خان قرائت کردند
رئیس - امروز وزراء بمجلس خواهند آمد
از برای توضیح مطالبی که خواسته شد و این هم
دستخط مبارک اعلیحضرت ملوکانه است که در جواب
لایحه مجلس که روز عید تقدیم گردیده صادر شده
محض اطلاع قرائت میشود.

دستخط همایونی
مجلس شورای ملی شرحیکه مینی بر تبریک
عید سعید میلاد حضرت ختمی مآب سلام الله علیه اظهار
داشت بودید رسیده موجب نهایت خوشنودی و
مسرت گردید از نبات خالصانه و کلاهی صدیق همیشه
خاطر ما کمال رضا مندی را داد و در ابراز
خلوص و حسن عقیدت که همواره اظهار داشته اند
اسباب ازدیاد ملاحظت قلبی ما فراهم شده از حضرت
احدیث خواهیم که در پیشرفت مقاصد عالیه مجلس
شورای ملی و بروز ظهور همراهی با قوانین آن
و غیر عموم ایران و آسایش اهالی توفیق مرحمت
فرموده و یکف باسط همایون ما این فیض و رحمت
را حواله فرماید و امید است انشاء الله تعالی در
پیشرفت این خیالات و مقاصد عالیه دقیقه غفلت و فرور
گذار نشود با مزید مرحمت مکنونه ضمیر همایون
میمنت این عید سعید را به عموم و کلاهی امین غیر خواه
و کفانه ملت ایران از خداوند تعالی جلت عظمته
خواهیم.

شهر ربیع الاول ۱۳۲۶
رئیس - پریر روز هشتی که عبارت ازین دو ازده
نفر باشد از طرف مجلس مقدس جهت عرض
تبریک به حضور اعلیحضرت همایونی شرفیاب شده
بوده حضور ام خیلی اظهار مرحمت ملاحظت فرموده
و مخصوصاً فرمودند که به عموم کلاه تقدمات ملوکانه
ابلاغ شود.
(عموماً اظهار تشکر نمودند)

رئیس - خوب است تا وزراء نیامده اند شروع
بانتخاب دوفتر و کلاه یکی بوض جناب احتشام
السلطنه و یکی هم عوض محقق الدوله بشود.
احتشام الاطباء - حاجی محمد حسین وکیل
بجنورد نمانه است رفته و از آنجا نوشته اند که عوض
او انتخاب شود خودش هم کتبا و تلکرافا استفا
نامه فرستاده است باید عوض او هم انتخاب شود
و یکی هم وکیل کرمانشاه است.

رئیس - این مطلب را بکروری مذاکره
میکنیم تا معلوم شود که عده و کلاهی متونی و غایب
چند نفر است چیست و فراری گذارده می شود و
الان هم در هیئت رئیس مشغول این مذاکره هستیم
آقای حاج امام جمعه - چند دفعه اینجا
انتخاب وکیل شده اما گویا مراعات ترتیب نظام
نامه انتخاباتی نشده زیرا کدر نظامنامه انتخاباتی
نوشته شده است که اگر استعفاء وکیل پیش از شش
ماه بانتخابی مدت دوره انتخاب مانده باشد مجلس
باید عوض او را انتخاب نماید و این ترتیب رعایت
نشده و دیگر اینکه شصت نفر وکیل برای طهران
نوشته شده بود و حالا مهمان شصت نفر هست چون
در سابق که مذاکره شد گفتند شصت و شش نفر است
ولی شش نفر در نظامنامه نوشته نشده در این صورت